

V. ČEPULYTĖ ir M. KRINICKAITĖ.

IŠMĀKĒ

TRIJŲ VEIKSMŲ KOMEDIJA

(TVEREČIAUS TARMĖ.)

IŠLEISTA PETRO KAROSO LĖŠOMIS.

VILNIUS,

1937 m.

V. ČEPULYTĖ ir M. KRINICKAITĖ.

I Š M Ā K Ē

TRIJŲ VEIKSMŲ KOMEDIJA

(TVEREČIAUS TARMĖ.)

IŠLEISTA PETRO KAROSO LĖŠOMIS.

VILNIUS,

1937 m.

PETRUI KAROSUI,

*išleidusiam pirmąjį mūsų darbą, tariame
nuoširdų ačiū.*

AUTORĖS.

„ZORZA“ spaustuvė Vilniuje.

VEIKĖJAI:

1. TELYČĖNAS JONAS . . . ūkininkas.
2. TELYČĖNIENĖ GRASILĖ . jo žmona.
3. TELYČĖNAS JUOZAS . jų sūnus.
4. AGOTA kaimynė.
5. ADOLIUŠ Telyčėnų tarnas.
6. MARIJONA kaimo mergina.
7. VANAGAS KAZYS . . . teisių skyr. studentas.
8. MEŠKINIS STASYS . . . medicinos „
9. BARVINSKAITĖ HANKA . miestietė.

PASTABOS.

GARSŲ ILGUMĄ ŽYMIME:

pvz. Išmākē (Išmaaakeee).

Tēvas (Teeevas).

Dā neatā (daa neataaa).

Tarmiškai sakoma:

vietoj ką — kų (galininkas)

„ ko — k̄a (kilm.)

„ už — až

„ iš — iž (iž namų)

prieš s — is (is sava namų)

kad — kad

ir kad — k̄a

pvz. žmānes žinā, k̄a i kamarān ateidavai
va, kad i tavā dēdziu...

dz ir c vietomis tenka suminkštinti: dž, č.

I sukietinti: l pvz. nega/es, k̄a/e.

I VEIKSMAS.

Švari valakinio ūkininko pirkia. Uždangai pakilus, Telyčėnų tarnas, Adolius, riša iš kiečių šluotą. Grasilė dėsto, kočėja skalbinius.

1.

GRASILĖ.

Tai sakai, tai šiemet dā mažiau sėmenų ne
kap pernai bus, nē kap reiks i susverscie!

ADOLIUS.

E jau tu, ceta, vis tau maža... pamirsi i liks
visakas.

GRASILĖ.

Ak su savim nenusnešiu, ale gi a ne čiužam
liks—sūneliui.

ADOLIUS

E, kad regētum, k̄a čiužam lieka, tai a ne gra-
ban insdētum?..

GRASILĖ.

E kų cia, vaikel, aš turiu, citai-gi kų galų su
galu sumezgam...

ADOLIUS.

Da gal-giau kiek nuo galā lieka...?

GRASILĖ.

Kas ti lieka: mākescius apsmāky, pasumdžinī paim... Itai-gi, paciam, 90 auksinų in žiemās reikia sudaušcie. Vot, tau i bežemis! Geriau až gaspadārių gyvenī. Nei tau rūpi kas, nei kā. Kalēdās atā, tai 90 auksinų kap rasta.

ADOLIUS.

Kad tu jau, ceta, in tā svietā ite rastum... Tu žinai, kiek aš ažukrutu per dzien? — 25 skatikus.

GRASILĖ.

Tai kā tau reikia, ē man i tų niekas neduoma.

ADOLIUS.

Až tai tu sūneliui duomi i ne pā iciekui...

GRASILĖ.

Duomu. Tesmākia vaikas. Aš dažnai, Adoliuč, pamisliju, kad ē dagyvincie, kāte anas išmaks...

ADOLIUS.

Tai kas ti bus kai išmaks? Ušūginsi jam ragus, tedu i ištālā niekas in jį prieicie negaſes. Vot, sakau, i paim tu mūsų žmāgų, kap cik pasmākis, tai i anas jau až pānus traukia. Maža, itai, iž mūs mākysiais pasdarē, ē kų mes iš tā turim?.. Misliji, labai ti jiem galva sāpa, kū mum, nuo darbā i prastā viralā, akies pažaliavā.

GRASILĖ.

Kap aš regiu, tai tau tās knygās suvisu galvų susukē. A tu girdzi, kų tu uturi? Suks ti mākyci galvas, kū tau akies žaliuoja. Žėdnas-gi del savjs mākias. Man net zlascis, kai kaimynai utura, kū Juozupas, doktārium išmākjs, is savā svietā pigiau ims. Durnas - giau būt.

ADOLIUS.

Tai jau, regis, kākis kaimynam iž jā dziaugsmas bus, jeigu kadu i išmaks. Tu-gi jam nuo lāpšiā giemi i giemi, kū pānu bus. Jau anas dabar pač savjs baidās.

GRASILĖ.

Tām-gi i mākias, kad pagyvincie lingviau. Ē i tu, kad pasmākytum, tai drūšiai nespigintum. Kas ti uturcie... Kam ti nesnāri bagāstvās a pānystēs...

ADOLIUS.

Kad visi ite, ceta, mislytų kap aš, tai nebūt nei pānų, nei biednų, visi būt lyguos...

GRASILĖ.

Giriāj medžiai nelyguos, ē tu nāri svietų sulygincie. Tai kų, a ne manā valakelį pasdalytum? Regi, kā asigeidē.

ADOLIUS.

Kāde nie, cik dzidesnių valakų, kap tavā, paieškātum.

GRASILE.

Bus jau tā, sulygins kas svietū... Kākiu daliu
Dzēvas paskyrē, tākiu i dziaugies. Vienas dvaru
turi, kitas valaku, ē treciam i kumpā nēr, Tep jau,
gal, reikia.

ADOLIUS.

Ale tu, ceta, gal jau gerai Dzēvui instekēj,
kad net valaku gavai. (Kieme loja šuo).

GRASILĒ.

Itai, šuo draskās, kad ē nenutrūkt. Padabai,
kas ti āina. (Adolius pasiima šluotā ir išeina). Gerai ē su-
šluoj, kad sēmenų in padā nelikt.

2.

(Grasilē, viena likusi, lygina skalbinius).

AGOTA.

(Baršķindama i langā). Padēk Dzē!

GRASILĒ

(Prieina prie lango, atidaro). Ečiū, ēčiū.

AGOTA.

Atanešiau laikraščius iš pačtā.

GRASILĒ.

Ē kā tu ti vaikščiāji pačtan?

AGOTA.

Lakštā iz Vilniaus laukiu nuo Alksnių, tai vis
ažeinu apsdairycie.

GRASILĒ.

Tai-gi aži - aži pirkiān.

AGOTA.

Nēr kadu, sesul!

GRASILĒ.

Ē-gi, a ne pirkia dega! Aži-gi, aži pasiuturcie.

3.

(Ieina Agota, sijonā ant galvos užsimekusi, su krepšiu kiau-
šinių ir gaidžiu po pažaste).

Visu keliu lynā i lynā — suvisu sušlapau!
Tai svieteliā šiundzie kermāšiuj, ale kad juos grau-
dzimas, pigiai žydai māka. Itai (rodo) gaidziukas,
kākis riebus, (pučia plunksnas) visas taukais asiliejs,
tai pasiūlē 40 skaitikų i neduoma daugiau. Ale,
kāde-gi paci namie?

GRASILĒ.

Nēr čēsā, sesul. Sūnelis-gi manā išvažiuoja
šiundzie in mākslų Vilniun. Nuvažiā su tėvu kermā-
šiun, nuvežē kiek linų perduocie. Žinai-gi, kiek
mākslam pinigų reikia...

AGOTA.

Tai, sakai, išvažiuoja? Mažai-giau i paskie-
minē.

GRASILĒ.

Prisėdž, prisėdž Aga! (šluosto suolą).

AGOTA.

Tai tu *dā* in aukštesnių mākslų tų vienu sūnų
leidzi? *Ē* kas jau žemį ars, kai itāki mākysis?

GRASILĖ.

Tegu ubagų vaikai žemį aria! Gana jau aš
privargau su žemi, tegu *ē* manā sūnus papānauna.

AGOTA.

Ak, jaugi.

GRASILĖ.

Tu paci pamislyj, kas iš tās žemės? Va-gi, kad
mani tėvas išmākįs, tai ite-gi aš gyvincia. Nereikt
dabar man darbas darycie... Gardziai pavalgycia,
ilgai pamiegācia. *Ē* dabar, kai až pakutų, aini, aini,
net ākies iš kaktās linda. *Ē dā* su manā sveikatu.
Kai kiek pakrutu, tai širdzis i vė pradema plakcie.

AGOTA.

Da jau nevarai Džievā medžian. *Dā* tavā gy-
venimų, duo Džie bet kam. *Kā*-giau reikia? In
valakā trys dūšiās... Itāki namai, *ē* sādā dzidumas...

GRASILĖ.

Kas ti iš tā valakā...

AGOTA.

Dā tau maža? Itai-gi perkeliuos insrinkus, *dā*
i čebatuota kasdzien vaikščiaji... Kvarabās jau tau
reikia! *Ē* aš pliaukšiu basa per purvynų i tai gyvenu...
Ē kuom-gi Juozupukų mākysi, maž kunigeliu?

GRASILĖ.

Ē-gi tu, nie! Kākis ti dabar kunigų gyvenimas. Ne-
nāriu, kad manā sūnų dautkās liežiuviais skalaut,
da i vyskupas kap kākį areštāntų iz vienās parapi-
jās kitān varinēt.

AGOTA.

Ak, jaugi! *Ē dā* tavā sūnus merginykas, kap
i nedera jam in švincybas...

GRASILĖ.

Kākis ti anas merginykas. Nebūt-gi jaunas.

AGOTA.

Da neutur. Kici iz mākslų atvažiavį in mergas
i nedabāja, *ē* taviškiā vis, kap kacinā, in gražesnį
mergaitį akies blizga. Jau, gal, tākis apsgimįs. Jį-gi,
va, kap smaluoja. Jau, žmānel, a ne in tavi citai
anas nusidavē? Mes *dā* nekartų su Jurgiškių Ra-
zalku pauturām, kū nebus iz jā kunigeliā.

GRASILĖ.

Sudabāsi tu Jurgiškių kaļės! Ana visur su savā
liežiuveliu pribūva, *ē* kap *kā* reikia, tai vis in mani...
Dā i šiundzie, kap gerājei, daviau skietā isiauscie.
Gaus ana per mani kitų kart špigų, *ē* ne skietų.

AGOTA.

Nu tai *kā* tu širdzijies? Paci-gi nenāri kuni-
gelio mākycie.

GRASILĖ.

Ba i nenāriu! Dabar jau mažai žmānes in apie-
rās duoma, ē greita i suvisu neduos. Manā sūnus
bus doktarius!

AGOTA.

Tai jau Marijāna dziauksis.

GRASILĖ.

Kākis ti jei dziauksmas? Ane manā sūnus jų
ims, kas ti kū nuveina.

AGOTA.

Ē man duomas, kū ana kiek vilias, kū jų paims.
Razalkās Pranukas kākis bernas, inslāvytas in vi-
sās parapijās, i tai dā ana spardās nuo jā.

GRASILĖ.

Ažtai Razalka i pliauškia in manā sūneliā, kas
nereikia.

AGOTA.

Ē va-gil! I Marijāna iš kermāšiaus aina. Ē pris-
rėdzius gražei.

GRASILĖ.

(Pravėrusi duris šaukia) Marijāna, Marijāna, atai
prietēmēm in mus, acisveikincie su Juozupuku
(duryse) Daba, atai! (I Agotą) Razalka, kai sužinas, kū
Marijānų asiprašiau, tai iš piktumā net underėkan
priėeis!

AGOTA.

Gera! jei! Pavydnykē bāba! Tai maž-gi tavā
Juozupas manā lakštų Vilniun nevežt?

GRASILĖ.

Ē kam, a ne Alksniam?

AGOTA.

Audziau-gi paklātes Alksniūciai, tai priscigau
siūlų. Reikia parašycie, kad atsiųst.

GRASILĖ.

Tai kāde, pasakysiu i nuveš.

AGOTA.

Tai aš, sesul, pavakarēm atnešiu.

GRASILĖ.

Ē parašytas jau.

AGOTA.

Nie dā. Paprašysiu Marijānų, maž-gi parašis.

GRASILĖ.

Kai nuveisi, tai priminkie, kad ateit in mus.

AGOTA.

Asiuturau! Reikia bėgcie namā.

GRASILĖ.

Maž Razalkų ušvysi, tai manā vardu liepkie,
kad greiciau skietų grūžint! Ē kad inverta, tai tegu
išveria...

AGOTA.

Gera! gerai!

GRASILĖ.

Pakuom kiaušinius perdavei?

AGOTA.

Nešuos atgal. Neduoma daugiau, kap pā 4 skatikus i gana.

(Išēina. Kieme loja šuo. Agota, eidama palange, garsiai kalba.

4.

GRASILĖ.

(Po ilgos pauzos, dėstydamą skalbinius).

Va i bus manā sūnelis doktarium! Va i bus pānu (varto audinius). Indėsiu i itų abrūsų. Dā manā mergaucinis... Anas man ne itākių atveš, kai, mākslus pabaigjs, su pāniu apsiženis! Nebus kunigelis! Vot ti dzideliā daiktā...

5.

(Ieina Juozas).

GRASILĖ.

Tai atvažiavāt jau. Nesušalai, vaikel? Nė linus kap, a perdavēt?

JUOZAS.

Pardavēm.

GRASILĖ.

Pakuom?

JUOZAS.

Penkiolika auksinų pūdas, daugiau nedavė,

GRASILĖ.

Aš ite i sakiau! Kad paci nuvažiavus, tai būcia vis dā šešiālikį išderėjus.

JUOZAS.

Tai kodėl, mama, nevažiavai?

GRASILĖ.

A perkundāt-gi kiek?

JUOZAS.

Ne.

GRASILĖ.

Kāde?

JUOZAS.

Tėvas lietaus bijojo, skubėjo namo.

6.

(Ieina tėvas).

TĖVAS.

Nu tai, žman, perdavēm.

GRASILĖ.

Ė jau, tākis ti i perdavimas. Insiūlei žydam až pinkiālikų auksinų.

TĖVAS.

Kai tu tākia razumna, tai reikė paciai važiuocie. Dā i až pinkiālikų niekas nenārė imcie, kad ne Šmuiliukas, tai namā būcia acivežjs.

GRASILĖ.

Velkies, velkies greiciau, nebumbarājjs. Pietuicie jau nāris.

(Juozas sėdasi prie stalo. Motina rengia pietus. Juozui padengia kitame gale stalo. Neša valgįus. Tėvas skaičiuoja pinigų).

TĒVAS.

Tai va, vaike, kadu dā kas bus iš tavjs, ē iciek pinigelių papilta i dā ne galas. Kai manā galvu, tai i gana būt tų mākslų! Ne kur cia i mākyci pasdes. Kų visi daris?

JUOZAS.

Tai ką, tėvas nori, kad aš, baigęs gimnaziją, žagrės griebčiausi?

TĒVAS.

Ne kam tā i gimnazija buvā! Ak jau, kas neturi žemės, tai tegu pasmākia, ē tau kam tas sukiemas galvās? Ale itai vis jūsų su māmu išmisalai. Nārit papānaucie. Būtum geriau apsiženijjs su Marijānu, žemės kūsnelis tavā i jās i gyvintāt, kai per Džievų až pečiaus.

JUOZAS.

Tėvas kalbi, bet kalbi. Argi galima lyginti miesto gyvenimas su ūkininkavimu? Pažiūrėsi, pats džiaugsies, sulaukęs, po šešeto metų, sūnaus gydytojo. Reikalinga man ta jūsų Marijona, bene aš ją vesiu. Kimba pati, tai ką darysiu? Kartais pasikalbu. Gimnazijoje kiek jų buvo...

TĒVAS.

Ažtai tu i sėdėj pā kiek metų vienāj klėsāj. Prijunkē māma nuo mažų dzienu pānaucie, tai bau ti iš tavjs bus kas vaike.

7.

GRASILĖ.

(Nešdama valgius). Marijāna ateis acisveikincie.

JUOZAS.

Iš kur, mama, žinai?

GRASILĖ.

Kap nežnāsiu, paci jų asiprašiau. In zlascies Razalkai!..

TĒVAS.

Ē kākia ti jei zlascis?

GRASILĖ.

Ē kap ne zlascis, kad Marijāna jās sūnaus nenāri, ē paskui mūsiškį vejājas.

JUOZAS.

Girdi, mama, tėvas nenori manęs į mokslus leisti, sako, geriau vesčiau Marijoną...

TĒVAS.

Geriau i išeit, ba su tavā mākslu visep dā gali būcie. Doktārium išmākcie ne tavā galvu.

GRASILĖ.

Ē jau tu, uturi nei šių, nei tų! Kad neturēt galvās, tai i gimnazijās būt nebaigjs.

TĒVAS.

Tākis ti jā i baigimas. Svietā vaikai až aštuoneliu metus baigia, ē jam i dešimcies maža buvā.

JUOZAS.

Daug tėvas žinai, per kelerius metus galima baigti. Žmonių kalbų klausai?

GRASILĖ.

Ė jau tu, kad būt kākis vėpla, tai iciek medalių neturėt.

JUOZAS.

Geriausias sportininkas visoje gimnazijoje buvau.

GRASILĖ.

Tai regi... Ale, kas ti, Juozupuk, uturcie su tėvu. Aš čia gospadinė. Iciek pasagās acinešiau... jė i valakas tė nevėrtas. Kap, vaikel, nārėsi, tep i darysme!

TĖVAS.

Ė velnias-gi tavi būt be pasagās jėmis? Itėkių pielų in savė kėklė.

JUOZAS.

Na jau, na jau, tėve!

GRASILĖ.

Prisiminei gal Agėty? Buvė-gi šiundzie atajus i vė dė atais... Da jau neutur, bus tep, kap aš nėriu.

TĖVAS.

A, sukte jūs galvas, kap nėrit! Manė viekas dziena. Gana man bus!

GRASILĖ.

Kur pinigų padėj?

TĖVAS.

In stalė 90 auksinų. Tu, Juozup, nesėdzy, aik padėc Adolėui sėmenis susimcie. In nakcies reikia išnešcie iš klėjimė, ė tai dė nudziaus kas.

JUOZAS.

Aš?

GRASILĖ.

Kur ti anas nešias, ne pė jė sylai. Isiteps.

TĖVAS.

Nepatruks, nebijai. Aš, kai jaunas buvau, ne itėkius maišus nešiėjau i velnias nejęmė. Jau kė pasmėkė, tai ne pė sylai? Iciek metų isiultujis dė daugiau sylės turi.

GRASILĖ.

Vali, aš paci.

TĖVAS.

Ė jau jam tai runkės atgrius (išeina).

8.

GRASILĖ.

Tai regi, tėvė širdzis, tai vis ne māmās.

JUOZAS.

(Tingiai keliasi) Mama, tai aš einu.

GRASILĖ.

Sėdzy, sėdzy, Adolius pac sunešias, maža kų tėvas sakė. Ne aš kų-gi jam pinigų mėkam. Pac sakė, kė in dzienės jam 25 skatikai išeina.

JUOZAS.

(Patylėjęs). Tai kiek man, mama, įdėsit pinigų.

GRASILĖ.

(Skaičiuoja pinigus). Devyniasdešim. Šimtų turiu dā as sėmenis pajėmus, nu i kiek drebnų in keliā!

JUOZAS.

Mažoka, mama! Mokslo pradžioje studentams daug išlaidų.

GRASILĖ.

Tai ką darysi, vaikel! Daugiau neturiu. Greit nusiųsme. Maž veršiukų perduosme, reikia kiek pa-penėcie... Valgymā indeu gerai. Kilbasų inrišiau tris pāreles, nā nemyli, ale maž-gi susvalgis.

JUOZAS.

Kas ten tas valgis.

GRASILĖ.

Nē tai kap? Kai nevalgysi, tai i kājų nepatysi. Tākis ti tavā i mākslas bus! Dabai nesmarinkie, vaikel! Kas kas, ē valgymas nepirkas (Prieina prie sū-naus, glosto jį). Tai manā sūnelis... Daktārelis manā mielas! Greita aš tavįs jau neregėsiu. Atrāšai-giau dažnai lakštelį! Ale su mergām, vaikel, labai nesus-dec! Žinai miestavās, dā gali iš keliā išvescie.

JUOZAS.

Mama, o gal man advokatu mokytis?

GRASILĖ.

Nie, nie kacinell! Ė-gi tu, Kaziukas kumpinykā sūnus advakātu mākias, ē tu-gi valakinis.

JUOZAS.

Gaila, mama, kad mūsų kitas galas nebaigtas. Neturėsiu kur draugus pasikviesti.

GRASILĖ.

Pabaigsme, pabaigsme lyk pavasariui. Dā aš i naujų paklācių priausiu! Dabāsi, mūsiškē kamara gražesnē dā bus až Razalkās.

9.

(Ieina tėvas).

TĖVAS.

Asisėdėj cia dabar. Neaciuturi niekap su sū-num. Ame, padec vali gyvulius suvarycie. Unksčiau acigulsme. Naktį reiks in stancijās važiuocie.

JUOZAS.

Traukinys išeina pusėj ketvirtos.

TĖVAS.

Dā-gi nesusruošjs, ē kāle visakų sukrāvāsi, da-ba, nebus kadu i prigulcie. Dzvylikėj jau reiks iš-važiuocie. Kelias blāgas (išeina).

GRASILĖ.

(Eidama, susitinka duryse Marijonā). Gerai-giau, ge-rai, kū ateini. Pasiuturte su Juozupuku kālei kas, ē mes su tėvu gyvulius suvarysme.

MARIJONA.

Ak māma nenārē leiscie. Sakā, svietas juoksis, kur tu aini! Esū, neišpuola mergai in bernų lēkcie. Ale, kas ti, sakau, man svietas. Ane su svietu gyvinsiu.

GRASILĒ.

Aik-giau krikštan. Nestāvy durysuj. Prisēdž.

MARIJONA.

(Dēdama ant stalo medaus puodynēlē). Atanešiau Juozupui gastiņčiaus — medaus puodelj...

GRASILĒ.

Ēčiū, ēčiū! Ē tu kā cyli, neprauturi in Marijānų? Nebūj-giau žagaras.

(Iššina).

11.

(Abudu ilgokai tyli).

MARIJONA.

Tai jau išvažiuoji?

JUOZAS.

Jau.

MARIJONA.

Ilgam?

JUOZAS.

Iki Kalėdų.

MARIJONA.

Tai jau Kalėdāsuj žaliāj kepurėj atvažiuosi? Tedu in mani gal i dabāc nanārēsi.

JUOZAS.

Kodėl nenorėsiu?

MARIJONA.

Vilniuj gražesnių rasi... mākytų

JUOZAS.

Reikalingos man tos mokytos... Eikš arčiau (prisitraukia).

MARIJONA.

Tai tu mani myli? Ale kai doktārium išmāksi, tai bau mani imsi?

JUOZAS.

Tai, kada dar kas bus... Tu greičiau už Pranu-ko išeisi.

MARIJONA.

Kad anas nesulaukt! Tekėsiu ti aš až jā. Maža kū anas nāri. Aš, kad žinācia, kū tu mani imsi, tai laukcia i laukcia... Su niekuom i nieuturcia. (Juozas apkabina ją).

JUOZAS.

E, tu kvailute! Tau jokia mokyta negali pri-lygti! Kad tavęs nemylėčiau, tai ar-gi eičiau trejus metus pas tave?

MARIJONA.

Ale tu i in kitas vaikščiāji. Gimnazijāj, i pač sakei, daug mergų turėjai.

JUOZAS.

Tai ką aš darysiu, kad moters mane myli?

MARIJONA.

Tai tu jū nenāri?

JUOZAS.

Kam man kitos reikalingos tave turint.

MARIJONA.

Ale tu, Juozupuk, nemeluoji? Ba kai mani pamesi, tai svietas pirštis aš badzis. Ak žmānēs žinā, kū i kamarān in mani ateidavai. Māma vis tū sakā, kū aš su tavim apsjuoksiu.

JUOZAS.

Tai tau svarbu ką žmonės kalba? Taip tu mane ir myli.

MARIJONA.

Tu i pač žinai, kū myliu. Aicia-gi, kad nemytēcia, per visų ūlyčių in tavi. Geriau reikē tau in manī pasējēcie.

JUOZAS.

Būčiau ir nuėjęs.

MARIJONA.

Tai kap, Juozup, laukcie man tavįs? Imsi mani?

JUOZAS.

Tu manim nepasitiki?

MARIJONA.

Nu nie, ale aš cik sakau... žinai-gi.

JUOZAS.

Neturi ko bijoti.

MARIJONA.

Juozupuk, aš va tau cia kiek turiu (duoda pinigų), maž-gi tau i prireiks...

JUOZAS.

Kodėl ne, man pinigai labai bus reikalingi, tik nesmagu iš tavęs imti.

MARIJONA.

Ė-giau im, kas ti, in mākslų neškada. Kai isimākysi, abiem bus geriau.

JUOZAS.

Pažiūrėsi, kaip mes gerai gyvensim. Tu ne taip atrodysi, šilko suknelėm pas mane dėvesi.

MARIJONA.

Suknelėm, tai baiki, aš dā i dabar turiu, ale va, kad kadu paltas išverstais kailiais turėcie...

12.

(Ieina tėvas su motina).

TĖVAS.

Juozup, tu susdeč visakų, ē tai graibscysies nakcij.

GRASILĖ.

(I Marijoną) Tai jau aini?

MARIJONA.

Ainu jau.

TĖVAS.

(I Juozą) Ė tu kur?

JUOZAS.

Palydėsiu Marijoną.

TĖVAS.

Tai ti neasisėdzy ilgai.

GRASILĖ.

Ė kur-gi Agāta pasdė? Buvā lakštā atajus rašycie in tavi?

MARIJONA.

Kap-gi, parašiau. Agāta uturā, kū Alksniūcia labai graži i pamākyta gerai.

JUOZAS.

Einam, einam.

GRASILE.

Atai-gi in večerias.

JUOZAS.

Tuojau grįšiu.

MARIJONA.

Tai liekte sveiki. (Išėina).

13.

TĖVAS.

Nereikās Marijāna atā. Svetui cik uturkų bus.

GRASILĖ.

Kad bijāt svieta uturkų, tai i neit. Ė va, dā i medaus atanešta, tai vis Juozupui in keliā.

14.

(Ieina Adolius)

ADOLIUS.

Ceta, duo raktus nuo svirnā, reikia ažrakincie.

GRASILĖ.

Aš paci ainu, tai ažrakinsiu (išėina).

ADOLIUS.

Tai aš ainu dā klājiman.

TĖVAS.

Tu dustel kiek, vaike, ė paskui aisi patepsi ratus. Reikia-gi manā pānaicis nuvežciel.. Auginau, auginau sūnų, mislijau bus ažūmainas in senų dzienuų, ė cia prisė dā man prė jį trepsėcie.

ADOLIUS.

Ažtai, kai išmaks, bus gerai.

TĖVAS.

Kas ti gerai. Kadaise prie ruskiui, tai buvā gyvenimas. Kas kiek pasmākydavā, tai daiktų nebet turėdavā, ė dabar i universitetus pabaigį ne ką gauna.

ADOLIUS.

Ale ažtai tedu ne kážnas galė pasmākycie. Dā muzikā vaikų ne visur i priimdavā. Bijā-gi, kad mūsiškiai gretųj sėdėdami panskā kraujā nesutept, ė iž vienų knygų skaicydami, kad razumnesniais nepasdaryt... Regi, baisu, kai akis mūsų žmāgui kiek prašvies, tai jau nesduos tedu visākiem pānapalai-kiam muštruicie.

TĖVAS.

Ak ti maž mākycies i sunkiau buvā prie cėriui, ale aŭtai gyvincie buvā lingviau. Ė kas dā miestan išvažiudavā, tai i skaitikų susrinkdavā.

ADOLIUS.

Kai tau paciam, dēdziū, buvā neblāga gyvincie, tai susduoma, kū i visiems buvā lingva... Aŭtai visi in mūs kablā i jādā, kū mes citai žėdnas savjs dabājam... Ė maža mūs žmānių turmāsuj pelē, aba Sibirijāj tačkas vežiājā. Tai kū, sakysi i jiem gerai buvā? (patylėjęs) Ė žinai, dēdziū, aŭ kū anies sēdē?

TĖVAS.

Gal jau buvā aŭ kū, ba tedu nekaltų žmānių nesādžindavā.

ADOLIUS.

Nesādžindavā? Ė vot-gi sādžindavā... Sādžindavā visus, katarie nārē artājaus a darbinykā i dā lietuvīā gyvenimų pagerincie. Žėdnas aŭ durnų tavi turē, niekas aprandacijān nejēmē, kū nārē tų su tavim i darē... Nei Džievas tavā balsų girdē, nei cėrius jā klausē. Sakai, žėdnas duonas turē? Ašarās jau ti ne duona buvā. Maža dā batrākai giriāsuj pliekės aŭ mārny skatikų, ē kad i fabrikuos katārie krutē, maža sveikatās padējā? Skatikų susrinkā?... Ale kādē? Tādē, kū in dženās pā pinkiālikai adzynų, kap prokletai, krutē, duonu su arbātu gyvindami... Ė aŭ jų kruvinų prakaitų visāki pilvūzai auksų krāvē.

TĖVAS.

Dak jaugi, pamislijus, iciek mūs žmānių in svietā, ē jų-gi citai saujelē, ē deltā reikia mum jų jų klausycie...

ADOLIUS.

Aba pacies kalci.

TĖVAS.

Ė kū ti, prieš vėjų nepapūsi...

ADOLIUS.

Kad susispiest visi, kap bitės, vienān draugēn, tai i prieš vėjų acistāt i acispirt! Ale, daug dā reikia žmānēm apsišviecimā, kad prie itā prieicie.

TĖVAS.

Apsišviecimā? Ė kas jau žemj ars, kai visi šviesuos pasdaris?

ADOLIUS.

Tā gi i yra, kū per mus žėdnas mākias citai tam, kad pānu būcie. Va, kad i tavā, dēdziū, Juozupas. Senai cia draugēj ganēm, trūšas mėžēm ē dabar jau jam manā kalniukai smirda.

15.

AGOTA.

(Ibėga su sūriu ir laišku) Dā neišvažiavāt? Ė aŭ net aŭdusau bėgdama. Dā va i sūrelj inrišiau. Ė kur Grasilka i Juozupā nēr? (apsidairius) Ė tau-gi, Adoliuė, nesnāri?

ADOLIUS.

Kā?..

AGOTA.

Ē-giau nepraustaburnis, gal jau kvaraba žinā
kų pamislijai — mākslāsun važiuocie.

ADOLIUS.

Ā, mākslāsun... Tu-gi savā sūņų, kad turētum,
daug išmākytum?

AGOTA.

Piauniai, kū išmākycia.

ADOLIUS.

Kuom-giau, a ne glindām?..

AGOTA.

Regi, ubagapalaikis.

ADOLIUS.

Tai kū, maž is savā aruodā man tarbān inpil-
si, kai itākia bagāta.

AGOTA.

Kas ti, kū nebagāta, ale vis tasia biedņų
nekinciu.

ADOLIUS.

Da tu, kad primanytum, tai gal bagātam net
pauodegin pabuciuotum.

(išeina).

16.

Labai, jau, regis Marijānai Juozupā iškada. Lak-
štų rašiau, tai cik prē jį i uturā.

TĖVAS.

Tu ti daug žinai, kam kā iškada.

AGOTA.

Kāde-gi nežnāsiu... Ažkart regis... Pā akim
nuomanu, kū anas jei meilus. Gal-gi aš jauna ne-
buvau.

TĖVAS.

Acimenu, acimenu tavā jaunystį, net Pitabur-
kan buvai isigrūdus bernų ieškācie.

AGOTA.

Ē kā tu nāri iz manā jaunystēs? Dā i pač prē
mani sukeis. Regi, a ne geresnį až mani gavai, dā
i nesveikų. In bagāctvās-giau pasikvāpei. Ale, kap aš
regiu, tai tau tā bagāctva per pakaušį išlindā. Itai...
vaikščiāji dabar sudziūvįs, kai sukatnykas, ē isišie-
pįs, kai gilcinē. Ite-gi manā Gabrukas atrādžia. Tfu!
keptas ti iš tavā sūnaus bus, ē ne doktārius. Išmā-
kysi!

TĖVAS.

A nustāsi zaunijus? Kai paimsiu bātagų, tai tu
net kūliais išlėksi iš pirkiās.

AGOTA.

Išgrauš! Ne in tavi atajau.

17.

(Ieina Grasilė).

GRASILĖ.

Lakštų atanešei?

AGOTA.

Atanešiau, atanešiau, kad lāska, maž dā i sū-
relį nuvežt?

TĖVAS.

Vežias ti anas tavā sūrius.

GRASILĖ.

Ba i nuveš.

AGOTA.

Kai nuveis, tai dā Alksniai i priims. Labai
meiluos žmānės. Aš, kai nuvažiuoju Kalvarijāsun, tai
vis paskiemināju per juos. Kap-gi, pamidorais i sū-
riu galansku pačestuja. Ė dukteres gražumelis...
Labai razumna, nebūt mākyta.

GRASILĖ.

Jauna?

AGOTA.

Jauna dā. Visąkių parėdinių turi, ė bernų tai
daugybį.

18.

(Ieina Juozas).

JUOZAS.

Kas daug bernų turi?

AGOTA.

Alksniūcia. Ale kap cik prē mergas, tai i anas
cia. Maž, Juozupuk, lakštų, kad lāska, neveši? Dā
i sūrelį nārėcia nusiųscie.

JUOZAS.

Sakai graži?

TĖVAS.

Tai aš ainu kiek prigulcie (išeina).

19.

AGOTA.

Parašykie-giau, Juozupuk, lakštų, kas girdzis
Vilniuj, maž prē vainas kų žmānės utura.

GRASILĖ.

Daba, vaikel, rašykie! Lauksiu lakšteliā. Kad
ė in gerus žmānis gyvinnie pakliūtum. Žinai-gi,
miestas.

AGOTA.

E maž i per Alksnius galėsi. Aš kai pernai bu-
vau, tai ti gyvenā kākis studentas, ale nemakė, tai
gal jau jį i išvarė...

JUOZAS.

Nesirūpink, mama, aš ne mažas vaikas.

AGOTA.

Sunku-gi kažnā ti-jum mākycies?

GRASILĖ.

Žinai-gi, galvās sukimā reikia.

AGOTA.

Tai deltā tau, Grasilīa, gerai būt, kad sūnus
doktāriūm išmākt. Iciek tau doktāriai inkasē.

GRASILĒ.

Kū ti sakycie. Ē liekarstvām kiek pinigų papy-
liau, i vis tasia, kap nebuvā, tep i nēr gerytēs su
širdziu.

JUOZAS.

Po kelerių metų, mama, aš tave gydysiu.

GRASILĒ.

Kacineli tu manā, kad cik tau ē pasvest! Sakā-gi
dabar labai sunkuos mākslai.

JUOZAS.

Pasaulyje nieko nėra negalimo — man nebus
sunkūs.

AGOTA.

Kai mākslus pabaigsi, gal-giau savā kraštan
atvažiوسي liečycie.

JUOZAS.

Ne. Baigęs Vilniuje, manau dar toliau išvažiuoti,
Vokietijon arba Prancūzijon.

AGOTA.

Tai jau dzideliu pānu grīši. Tedu i aš kunigeli
dzidesnių mākslų būsi. Tai jau gražu tau bus. I svie-
telis myšes, kam-gi ne meilus bagātas, a mākytas.
Aš va paci, nā labai biedna, ale vis tasia labiau
bagātus myliu. Su bagātu, kai pasiuturi, tai regis,
net razumā prisrenki.

GRASILĒ.

Ē-giau tu, Aga.

AGOTA.

Ē itai i sauļē asiļeidē. Tai sudzievu, Juozupuk
(linguoja). Pasisklāniāk-giau ti nuo manš labai žemai.

JUOZAS.

Gera gerai, kaimyne. Kai būsiu gydytojas, tai
atvažiavęs pagydysiu dovanai.

AGOTA.

Ē-giau, kad tu surūgtum, nenāriu-gi aš sirgcie.

JUOZAS.

Na ne, jeigu tik kartais.

AGOTA.

Ak-jaugi, ale kap nepadabna, kad iš tavš dok-
tārius būt. Itākis merginykas, tu-gi liečydamas visas
mergas ašgnaibytum (patylėjusi) Kvaraba ti in tavi ait!

(Uždanga).

II VEIKSMAS.

Miesto kambarys. Scenoje Juozas ir Stasys mokosi. Stasys vaikščiodamas skaito. Juozas snaudžia sofoje. Ties sofa kabo žmogaus griaučių paveikslas.

1.

STASYS.

(Garsiai skaito). „Stuburas sudėtas iš 33 atskirų kauliukų, vadinamų slanksteliais — vertebrae verae, kurie viens su kitu sujungti kremzliniais lakšteliais“. — Ar tu girdi?

JUOZAS.

Girdžiu, girdžiu.

STASYS.

(Skaito toliau) „Pirmieji 7 — kaklo slanksteliai, toliau eina 12 krūtinės slankstelių — vertebrae thoracales, dar toliau 5 juosmens — vertebrae lumbales, 5 melmens — vertebrae sacrales. Paskutiniai 4 uodegos slanksteliai, suaugę krūvon, sudaro pasturgalio kaulą—os coccygis“.

JUOZAS.

(Nusisuka į sieną).

STASYS.

Ką, tu jau snaudi?

JUOZAS.

Skaityk, skaityk toliau! Aš gulėdamas geriau suprantu.

STASYS.

(Skaity toliau). „Prie krūtinės slankstelių prikabinėti šonkauliai — costae verae, po du šonkauliu prie kiekvieno slankstelio. Viso jų 12 porų. Krūtinės slanksteliai, šonkauliai ir krūtinės kaulas sudaro krūtinės lastą — thorax“. Supranti?

JUOZAS.

(Pro miegą). Suprantu, suprantu.

STASYS.

„Viršutinės galūnės — rankos susideda iš trijų dalių: humerus, antibrachium ir ossa metacarpi“. — Pakartok! (tyla) Ką, tu užmigai?

JUOZAS.

(Atsisėsdamas). Užmigau. Ar nematai? Kvailas!

STASYS.

Supratai?

JUOZAS.

Ne, nesupratau!

STASYS.

Reikia pakartoti. (Kartoja ir rodo atlase).

JUOZAS.

Tu greit jau ant sienos užlipsi su savo anatomija (vėl atsiremia sofoje).

STASYS.

Ką čia išmoksi gulėdamas.

JUOZAS.

Tu jau manim nesirūpink.

STASYS.

Tai ką, tu nesimokysi?

JUOZAS.

Ne.

STASYS.

Ir egzaminų nelaikysi?

JUOZAS.

Nelaikysiu. Ar aš kvailas sėdėti šešerius metus medicinoje.

STASYS.

Tau šešerių dar mažoka būt.

JUOZAS.

Stoju rudenį į teisę.

STASYS.

Kaip žinai. (Sėdasi prie stalo ir tyliai mokosi).

JUOZAS.

Nesuprantu, kaip tu gali taip kalti. Pavasaris, saulė... Žmonės džiaugiasi, o tu sėdi prie knygos, kaip prikaustytas. Gaila tavo jaunystės.

STASYS.

Ir tavo..... (toliau skaito). „Uodegos kaulas.....

JUOZAS.

Mesk tu tuos kaulus, einam geriau į miestą. Prasivėdinsi kiek, o tai iš tolo smirda nuo tavęs knygomis ir griaučiais.

STASYS.

Netrukdyk man mokytis! Žinai, kad po Sekminių egzaminus laikau.

JUOZAS.

Aš irgi turėčiau laikyti, bet... Ar tu supranti — negaliu mokytis. E, ką tu čia suprasi, tokia knygų kandis! Gimnazijoje sėdėjai knygą įsikandęs ir dabar jos nemeti. Kaip tau ir nenusibosta... Nors, visi pradžioje karštai griebiasi. Kitais metais kiek atvėsi

STASYS.

Ir tu pirmais metais karštai gribeisi?

JUOZAS.

Kaip ten bebuvo, bet fizikos egzaminus išlaikiau.

STASYS.

Per metus vieną egzaminą.

JUOZAS.

Prie kitų nesirengiau.

STASYS.

Laiko neturėjai.

JUOZAS.

Gal ir taip.

STASYS.

Gaila, kad nesimokai, jei į teisę nepriims, liksi ant ledo, nes medicinoje trečius metus nelaikys.

JUOZAS.

Medicina tai tokioms mūmėms, kaip tu. Teisėje man turėtų sektis. Esu gan iškalbus.

STASYS.

Taip. Kas jau tau įkalbėjo Cicerono iškalbą? Moterys? Na, bet kol kas sučiaupk savo aukso lūpas. Man reikia mokytis. (Stasys skaito pusgarsiai, Juozas prieina prie paveikslo ir rodo). „Riešas susideda iš 8 trumpų kaulų, delnas iš 5 ilgų ir pirštai iš 14 kauliukų. Apatinės galūnės — kojos...

JUOZAS.

Gali garsiau.

STASYS.

(Atsisukęs pasižiūri į Juozą, nieko nesakęs, skaito toliau). „Apatinės galūnės — kojos, prikabintos prie liemens kaulų. (Juozas prisitraukia arčiau Stasio ir atidžiai klauso). Kojos, kaip ir rankos, susideda iš trijų dalių: šlaunies — femur, blauzdos — tibia et fibula ir letenos — tarsus. Šlaunis turi vieną kaulą.

2.

(Ieina Kazys).

JUOZAS.

(Pamatęs Kazi) Sugrįžai?

STASYS.

Daug išmokai?....

KAZYS.

Kur čia žmogus mokysies. Artinasi atostogos. Reikia parengti, važiuojantiems į sodžių studentams darbo programą.

STASYS.

Programą? Vakar apie referatą kalbėjai.

KAZYS.

Referatui jau turiu paruošęs medžiagos. Kaip jums patinka, vyrai, paskutiniame sąjungos susirinkime skaitau „Kuriuo keliu į kaimą“.

JUOZAS.

Ša, nustok (mokosi) Koja kaip ir ranka susideda iš trijų dalių.

KAZYS.

Ką aš girdžiu! Juozas skaičiuoja griaučius. „Bravo“ Juozupai! Tai ką, laikai egzaminus, kada?

JUOZAS.

Klausyk, nelįsk! Be reikalo sugrįžai. Trukdysi mums. Visą dieną mokiausi su Stasiu, net galvoje ūžia (Stasys pasižiūri). Pavasarį laikau visus egzaminus.

KAZYS.

Laikai? O aš atidedu rudenį. Reiks tik išgauti gydytojo liudymą, kad sergu.

STASYS.

(Uždaro knygą).

JUOZAS.

Padėjai knygą? Gerai, pailsėkime.

STASYS.

Baisiai tu nusidirbai! Pikta darosi į tavo žiūrint. Slankioji iš kampo į kampą, lyg musmirių apsiėdęs. Studentas! Tautos ateitis! Taip, taip... būsimieji vada! ruošiasi darbui. Kaip tau ne gėda! Paskutinius skatikus iš tėvų traukdamas, užuot rimtai dirbęs — laiką gaišeni. Tavęs, Kazy, irgi nesuprantu. Per anksti veikėju pasidarei. Žiūrėk, kad nenukentėtum

KAZYS.

Ką gi aš darau?

STASYS.

Nesimokai.

KAZYS.

Irgi kalbi! Mokslas nepabėgs. Aš negaliu sėdėti, kada kaime darbas laukia. Pats žinai, kas ten darosi. Studentai laiko neturi, o vyresnieji nori pailsėti!... Tai kas-gi dirbs? Svetimiems pavesim kultūrinti kaimą?

STASYS.

Bet tu jau per daug įsikinkei į tą darbą. Savo tiesiogines pareigas visai pamiršti.

KAZYS.

Žiūrint, kaip kas supranta pareigas.

STASYS.

Na žinoma, tavo supratimu, didžiausia pareiga—
lakstyti išsižiojus iš vieno susirinkimo į kitą. Manai,
tie tavo referatai ir programos daug ką duos? Ką
čia padarysi.

KAZYS.

Žinoma, ne ką padarysi, kada atsiranda toki
egoistai, kaip tu, kuriems visuomenės gyvenimas
nerūpi.

STASYS.

Pirma turi baigti universitetą, o vėliau, susi-
tvarkęs, galėsi dirbti ir visuomenei.

KAZYS.

Žinom tokius, kaip jie dirba visuomenei. Pirma
svajoja baigti mokslą, gauti vietą, vėliau dar kil-
nesnių norų atsiranda:—Namukai, banko knygutė...
Darbas atsargus, nieko neįžeisti... Savo įsitikinimus
mokėti suderinti su valdančios grupės idealais.

JUOZAS.

Stasy, tai tavo fotografija.

STASYS.

Tu jau, Juozai, geriau tylėk. Aš tai nors mo-
kausi, o tu ką darai? Slankioji iš gatvės į gatvę su
miesto mergom.

JUOZAS.

Na jau, atsiprašau, tik ne su miesto mergom.
Tu, Stasy, taip blogai negalvok apie mane. Nuo ryt
dienos, sakau, visai rimtai pradėsime dirbti. Kartu
mokysimės.

STASYS.

E, su tavim mokslas, tik laiko gaišinimas.
(Išeina į kitą kambarį).

3.

KAZYS.

(Juozas rengiasi mokytis). Vistik Meška veikia po
truputį į tave. Žadi net mokytis. Pasakyk, kur tu
ištisomis dienomis ir vakarais landžioji? Šią savaitę,
pirmą syk tave namie matau. Sekmadienį net šo-
kiuose nebuvai, o aš flirtavau su Alksniūte... Ji,
matyt, dar tave myli.

JUOZAS.

Didelė čia naujiena, kad myli!..

KAZYS.

Porą metų pas juos gyvendamas, užsukei jai
galvą. Rodos, net vesti ketinai.

JUOZAS.

Tau tai tuoj vedybos galvoje. Tiesa, esi, rodos,
didelis lietuviškų šeimų šalininkas. Jei nori žinoti—
sekmadienį buvau kavinėje. Įdomiai laiką praleidau...

KAZYS.

Su kuo? Ar su ta brunete?

JUOZAS.

Ne, kur ten. Su ta brunete jau nesusitinku.
Mano gyvenime prasidėjo blondinės...

KAZYS.

Dažytos. Jau vėl naują šlamštą susiradai.

JUOZAS.

Fanatikas! Tau kai ne lietuvė, tai jau šlamštas.
Labai inteligentiška mergaitė.

KAZYS.

Kas ji, virėja ar kelnerė?

JUOZAS.

Nesvarbu. Be prietarų... kur ten mūsų lietuvai-
tėms prilygti.

KAZYS.

Tai ką, tur būt, pasibučiavai su ja?

JUOZAS.

O ką-gi aš su ja darysiu, ne-gi apie Abesini-
jos karą kalbėsiu? Bet tu žinai, Kazy, ji, visai rim-
tai, graži mergytė. Šiandien susitiksime.

KAZYS.

Kam ji tau reikalinga? Maža tu jų turi? Kaime
Marijona dūsauna, Vilniuje Alksniūtė ir dar kelios.

JUOZAS.

Marijona vasarai. Hm... Ji graži merga. Alks-
niūtė, tai praeitis!

KAZYS.

Ar toji Marijona eit už tavęs?

JUOZAS.

Žinoma.

KAZYS.

Tai ir griebk ją. Ką manai, bloga būt? Kiek ji
turi turto?

JUOZAS.

Gana daug. Valakas žemės, o ji vienturtė.

KAZYS.

Kartu su tavo sudėjus būt 2 valakai. Beveik
dvarininkas. Tai tu ją ketini vesti? Na, dabar tai ir
aš suprantu, kodėl su Alksniūte nutraukei.

JUOZAS.

Aš manau, ne tokią gausiu. Dar turiu daug
laiko iki vedybų.

KAZYS.

Tu tik žiūrėk, besivalkiodamas su visokiom
elegantėm, neįklimpk. Jos tai moka... Pats su-
pranti, kad mums, Vilniaus lietuviams, mišri šeima—
mirtis. Mums reikia kuodaugiausiai sukurti lietu-
viškų šeimų. Vesk Marijoną ir eik ūkininkauti. Da-
bar visi sukame į kaimą. Ten kaip tik reikia vietoje
inteligentų. Be reikalo tu čia ir sėdi.

JUOZAS.

Ar tu pasiutai? Kuriems galams aš gimnaziją
baigiau? Grįžti į kaimą! Labai man tas tavo kaimas
rūpi.

KAZYS.

O kas tau rūpi?

JUOZAS.

Aš gyvenu dabartimi. Džiaugiuos gyvenimo akimirkomis. Gaila, Kazy, tavo jaunystės. Ką tu čia iš to turėsi? Pasensi nepažinęs gyvenimo; Basanavičium ar Kudirka nebūsi. Tiesdamas į kaimą kelius, į ministerius kažin ar pateksi. Ir už savo referatus, būk tikras, Nobelio premijos negausi...

KAZYS.

Idiotas! Seniai tu pats klampojai kaimo purvą? Porą metų universitete pasėdėjęs, dideliu ponu virtai. Nejau-gi tu nejunti, kad kiekvieno inteligento vyriausia pareiga padėti kaimui.

4.

(Ieina Stasys).

JUOZAS.

Frazės.... Galiu galvą duoti, kad tu ir pats netiki tuo, ką kalbi. Tu turi taip kalbėti prieš rinkimus, suprantama, kitaip nepateksi į pirmininkus. (I Stasį). Išeini?

STASYS.

Su jumis negalima dirbti. Einu mokytis pas draugus. Galas man davė su jumis kartu apsigyventi.

KAZYS.

Geriau padėk maldininkams miestą lankyti. Labai daug lietuvių suvažiavo iš kaimo į Kalvarijas...

STASYS.

Laiko neturiu. Man egzaminai svarbiau, negu tavo maldininkai.

JUOZAS.

Tai čia tavo, Kazy, profesija.

KAZYS.

O tavo profesija, tai šlifuoti gatves.

JUOZAS.

Kada grįši? (I Stasį).

STASYS.

Vėlai, gal dar ir pernaktvosiu (I Juozą) O tu irgi išeini?

JUOZAS.

Skubu pas mergišką.

STASYS.

Tai jau po tavo mokslo?

JUOZAS.

Nesuk man galvos su tuo mokslu. Sakau-gi, kad ryt pradėsiu.

STASYS.

Visi metai kaip tas ryt kartojasi. (Stasys išeina ir išsineša su savim pilną portfelį knygų).

5.

(Juozas rengiasi; ieško palovėse šepečio, valo batus, rišasi kaklaryšį).

JUOZAS.

Kazy, paskolink brilantiną plaukams sutepti.

KAZYS.

Neturiu.

JUOZAS.

Tai kaip aš eisiu?

KAZYS.

Gutalina pasitepk.

JUOZAS.

Tai šukų duok!

KAZYS.

Ar tu nurimsi! Negaliu rašyti.

JUOZAS.

Tai ką, aš tau trukdau?

KAZYS.

O kągi tu manai.

JUOZAS.

Ar visą vakarą būsi namie? Stasys išėjo, aš norėčiau... pasikviesti tą mergiotę pas save.

KAZYS.

Išeisiu, išeisiu (nekantriai).

JUOZAS.

Dabar dar ne. Aš dar su ja pasivaikščiosiu. Vėliau ateisiu. Gali iki 7 sėdėti namie (baigia rengtis).

KAZYS.

A... tai aš turiu dar laiko. Žadu, likęs vienas, parengti referatą.

JUOZAS.

Kaip aš atrodau? Pirkau naują skrybelę. Patinka, a? Ar man prie veido?

KAZYS.

Gera!... labai tinka. Pavėluosi, skubėk!

JUOZAS.

Tai tu neužmiršk, 7 ateinu.

KAZYS.

Nebijok, išeisiu. Reiks į vakarą nueiti. O tu neateisi?

JUOZAS.

Ne, gaila laiko! Aš nemėgstu lietuviškų dramų.

KAZYS.

Nieko nedarai ir laiko neturi. Toks jau padauža.

JUOZAS.

Susimildamas, tik be moralų. Prisipažink, tu man pavydi kiek? Įdomu, kodėl moterys tavęs nemėgsta?

KAZYS.

Todėl, kad tave myli.

JUOZAS.

Moterims toki dideli veikėjai nepatinka. Koks iš tavęs vyras? Šokti nemoki, flirtuoti nemoki — kelmas! Na tai sudieu. (Niūniuodamas išeina).

6.

(Kazys, likęs vienas, vaikščioja, galvoja. Išsitraukia juodraštį, skaito. Vėliau mintinai mokosi).

KAZYS.

Kuriuo keliu į kaimą?! (pagalvoja) Draugės ir draugai! Visi mes, beveik, esame gimę šiaudinėj

pastogēj, todēl visiems mums rūpi lietuviškojo kaimo buitīs. Lietuvių tauta, palyginti, neskaitlinga. Liaudis sudaro jos žymią daļi. Kokia bus liaudis, tokia bus ir visa mūsų Lietuva. (Ieina Agota su Marijona). Mes laimēsīm ne kiekyste, bet kokybe. Todēl turime susirūpinti, kuriuo keliu eisim į kaimą...

AGOTA.

(Į Marijoną) Pamākslų sakā, a ne in kunigā māķias.

KAZYS.

Visi sutinkam ir suprantam, kad kaimo skurdas tautai gero neatneš.

AGOTA.

Tegul bus pagarbintas... (prieidama arčiau). Tegul bus pagarbintas... (Į Marijoną). Iš kvarabās, negirdzi.

KAZYS.

Mes visi, be politinių įsitikinimų skirtumų, turime surasti bendrą kelią, kuriuo, išvien eidami, išgelbėsime kaimą.... O tas kelias — tai lietuviškos sąmonės liaudyje ugdymas... ir (susimąsto).

AGOTA ir MARIJONA.

Tegul bus pagarbintas, pānuli!

KAZYS.

Atsiprašau. Tamstos pas ką?

AGOTA.

Tai mes aciprašām, pānuli, sutrukdām gal?

KAZYS.

Tai niekis... Aš čia kiek... mokiausi.

MARIJONA.

Mākēs...

AGOTA.

Mes in Juozupukų ažejām. Kalvarijāsūn atvažiavām. A cia gyvena Juozupas Telyčėnas?

MARIJONA.

Pā adresui, tai cia turēt būcie.

KAZYS.

Tamstos giminaitis? Gal motina?

AGOTA.

Kaķei kas ne giminietēs.... Ale maž-gi susgiminiuos (Parodo į Marijoną).

MARIJONA.

Tai jau tu ceta.... Iš vienās ulyčiās.

KAZYS.

Tai tamstos pas mus nakvosite? Juozas labai apsidžiaugs.

AGOTA.

Kāde neapsdziaugs... Dā i kap apsdziaugs. Marijāna, traukies arčiau, jau gal neišvaris.

KAZYS.

Prašom, prašom, kad ir bėgtūt, tai neleistum.

AGOTA.

(Pagraso). Tai jau gal, šelma, kiek numanai?

KAZYS.

(Į Marijoną). Kaip-gi, Juozas taip dažnai tamsta mini.

AGOTA.

Regi, aš ir sakiau, *ė* tū dā nenārėj.

MARIJONA.

Ė jau, tu ceta, pameć.

KAZYS.

Prašom nusirengti! Ryšuliukus čia galima padėti. (Parodo). Tamstos pavargusios.

AGOTA.

Ė-giau, nelabai. Traukiniu važiuām.

MARIJONA.

(Dairydamasi po kambarį). *Ė* gražumelis-gi cia!

KAZYS.

Patinka?

MARIJONA.

Kāde-gi nepaciks.

KAZYS.

Ar tamstos pirmą kartą važiavot traukiniu?

MARIJONA.

Aš pirmų.

AGOTA.

Nu jau, man ne navina. Ale šiundzie i prisi-juokēm važiuodamās. Netāli nuo Vilniaus insėdā mūsų vagonan pārelē. Regis, jau gerai susmyļėj.

Kā jau anies ti nedarē. Ana in jį tai prisglaus, tai pabuciuos, tai až plaukų papeščias... kap katē. Aš dabau, dabau, pānuli, da i sakau, a ne Sadoma i Gamora dabar cia jum in visās publikās meilau-cies! Tfu, atleidž, Dzieve, griekus! Gana jau ūlyčiaj, kur kāki neapsišvietėliai, su mergām pakumpēsuj paskumekščiuoja, ale vis ne ite i ne prie svietui.

MARIJONA.

Tu jau, ceta, vis nesusituri. Reikē ti tau juos ažkliudzycie...

AGOTA.

Ė kas ti man, a ne aš jų bijau. Kai susarmaci-jau, tai jų i paskēmų nelikā (Atriša ryšulėlius su valgiu).

KAZYS.

(Pamatęs). Prašau prie stalo.

AGOTA.

Prabāčij, pānuli, kū mes cia su valgymu rasi-demam, ale va man kap grūžtu grįžia.

KAZYS.

Gal virdulys užkaisti?

AGOTA.

Ė kam, vaikel! Nereikia... Mes in greitųjų, tep kiek perkųsme. (Į Marijoną). Pānas, itai-gi, nāri arbā-tās ažvircie.

MARIJONA.

*Ė*čiū, *ė*čiū. *Ė* kam cia tas rūpescis. Pavalgysme i tep (sėdasi valgyti).

AGOTA.

(Deda ant stalo kaimo dešras, ragaišį, medų, sūrį).
Ale i pānų prašām draugēn.

MARIJONA.

Prašam! Neacisākai-giau.

KAZYS.

Panelė Juozo sužadėtinė?

AGOTA.

Tai jau katari meteliai, kap anas jai pasižadėja. Laukia-gi mergaitė, labai kuntria. I šiemet treji svātai buvā... nebūt-gi valakinė. Atsakė.

MARIJONA.

Tai, ceta, cia naktuisme, a in Alksnius aisme?

KAZYS.

Tamstos Alksnius pažįstate?

MARIJONA.

Aš nie.

AGOTA.

Pažįstam, pažįstam. Alksniūcia manā krikščycinė. Neišteklė-gi dā? Ažupernai paklātes jai audžiau... Maž i regėjai in žalių raudānais siūteliais.

MARIJONA.

Tai kap, ceta, kur naktuisme.

AGOTA.

Tai žinai, Marijānut, šiundzie gal jau neisme.
(I Kazi). A bus-gi cia per jus kur prigulcie?

KAZYS.

Tuojau aš su šeimininke pasikalbėsiu (išeina).

7.

MARIJONA.

Tai pasdzyvis Juozupas.

AGOTA.

Ė abruseliā neažmiršai?

MARIJONA.

Nie-gi.

AGOTA.

Tai išim i padec in laželės. (Pati padedą). Gerai-giau kŭ lietuviškus kasnykelius prikabinai, vis jau gražiau.

MARIJONA.

Kažnā-gi, jā itā lažia?

AGOTA.

Ė neregį, Grasiliās paklātės. Ė va, i mergų patagrapijų prikabinta. Maž i tu cia kur nusjėmus.

MARIJONA.

Ale ilgai i neateina.

AGOTA.

Kų žinai, maž in mergas ažė...

MARIJONA.

Gali i tas būcie...

AGOTA.

(Valgydama). Da tu nebūj durna! Kai myli, tai tegu ženijas... Kā ti laukcie. Paskui dā gali neimcie. Žinai-gi bernas!.. Dā acimislis... Ē tu iciek gēriā inkišei... Da i meteliai padaina. Dā gal i pinigais kiek pamačijai?

MARIJONA.

Tai, in mākslų neškada. Paskui abiem bus geriau, kai pasmākis.

AGOTA.

Kad ē nepamest anas tavįs.

MARIJONA.

Sakā-gi nie.

AGOTA.

Maža kū bernas sakā. Ak i jā tėvas mani kiek metų merginās, ē deltā apsiženijā su kitu. A būcia-gi aš až Gabrucia ējus, kad Juozapā tėvas manįs neapvyřis. Dabar Grasilia jau nuleidē sparnus, negins i tavįs imcie.

MARIJONA.

Ak aš i kāde... Aš eicia nā šiundzie, ale anas sakā, kū ženyba mākslui maišā.

8.

(Grįžta Kazys).

AGOTA.

Aikš, aikš panuė! Ažkundž gerai. Va im (tepa medum ragaiši) pyragā su medum.

KAZYS.

Ačiū, ačiū. Mėginau jau jūsų skanėsių. Gal tamstos norėtūt dabar pailsėti?

MARIJONA.

Kap tu ceta?

KAZYS.

Po kelionės išvargusios! Prašom eiti pailsėti, kol Juozas pareis. Nakvosite tikrai pas mus.

AGOTA.

Tai kap tau Marijāna, susduoma.

MARIJONA.

Ame, ame, maž čia maišām mākycies!

AGOTA.

(Ką tai šnabžda Kaziui į ausį)

KAZYS.

Čia... čia, šeimininkė parodys. (Agota ir Marijona išeina. Kazys nekantriai žiūri į laikrodį).

AGOTA. (grįžta)

Aciminiau, kū venžėlius palikau nesurištus..... Ė pritrupinām in stalā. Regi, i nesušluosčiau.

KAZYS.

Tai niekis, tetule, aš pats čia sutvarkysiu. Prašom eiti pailsėti.

AGOTA.

Da nelabai aš nuvargus. Tai kažnā-gi, Juozupas neturi cia Vilniuj mergās?

KAZYS.

Na, ne!

AGOTA.

Ē man duomas, kūr anas turi. Niau-gi anas ite ilgai in mākslū būva? A pasdabāja pānui jā merga, Marijāna. Bagāta... Viena per tēvus... Ē anas-gi negeria?

KAZYS.

Tetule, prašom jau eiti! Be penkiu septinta.

AGOTA.

Sepcinta jau? Tai maž i gulc nevārta. Gal-gi i Juozupas greit atais.

KAZYS.

Greit, greit... Prašom eiti i tū kambari... Ten... (nežino, kas sakyti) Ten oras geresnis.

AGOTA.

Tai ti āras. Mes prie visākiu āru pripratī. Ē mākslas jam a gerai aina? (skambutis).

KAZYS.

Prašom, prašom jau eiti ten.....

AGOTA.

Ē itai, zvanija. Ē cia-gi ne Juozupas dā aina?

KAZYS.

Ne, čia ne Juozupas. Prašau jau, prašau... Ir aš einu (išeina).

AGOTA.

Ē iš kvarabās, kākis nekuntru. Išbēgā!... A ne merga cia in jī ataina? (Kazys grīžta).

AGOTA.

(Ikišusi galvā) Ne Juozupas dā atā?

KAZYS.

Ne, ne! (pagalvojes) Žinot! kā, tetule, aš užmiršau, kad šiandien vakaras. Labai gražū veikalā vaidins. Gal eisit pažiūrėti, jei nesijaučiat pavargusios.

AGOTA.

Ē-giau! Škada, kūr ažkart nesakei. Aisme. A ne miegācie atvažiavām miestan. Marijāna, Marijāna, pānas vakarelin vadzinās, aikš!

9.

MARIJONA.

(leidama). Tai kažnā, a vārta?

KAZYS.

Žinoma, greičiausiai ten ir Juozas bus.

AGOTA.

Ame, ame.

MARIJONA.

Tai-gi reiktū persvilkcie...

KAZYS.

Kam ten, ir taip gražiai atrodot. Galim pavėluoti.

AGOTA.

Rišies skareži i ame. *Ē* kažnā Alksniūcia a bus?

KAZYS.

Tikrai bus.

MARIJONA.

Ceta, aš apsvilksiu kitu sukneži.

AGOTA.

Tai *kā* stāvi. Kai ite nāri, tai apsvelk, ale greit. (Marijona išeina).

10.

AGOTA.

Ē prē kū vakarelj rādzis? Kai per mus buvā atvažiavj, tai rādē, kap švinta Cicilija gyvena. Labai-giau gražu. Visās bābās verkē. Kunigelis iž ambonās liepē, kad aitum. Ak, tarp mūs uturunć, aciradā i tākių nepraustaburnių, kū juokēs. Un, Juozupā pusbernis, Adolius, tai kažnā kū išdarinē, net aš susbarau. Sakā, vat-gi atvažiā studentai parādzycie, kap karalaitēs gyvena, ē mužikā bēdų tai neparādzia. Anas nemyli pānų. Ale sudabāsi ti itākių perejūnų. Sakē, dā i šiemet atvažiuos. Maž švintās Ganepās gyvenimų parādzis? Aš dā Pitaburki knygelij skaiciau.

KAZYS.

Tai jums, tetule, norisi, kad apie šventybes kalbētų?... Kad tik nepavėluotume.

AGOTA.

Marijāna, greiciau ruošies.

MARIJONA.

Ainu, ainu (už scenos).

AGOTA.

Ē Juozupas bažnyčiān a vaikščiāja? Mūsų krašti dabar labai daug bedzievių privisā. Kākia ti nauja draugija aciradā. Sakā-gi: kitās vierās mākia. Mūsų visās bābās gyvājā ražānčiaus intencijų paskyrē, kad Dzeivas tuos bedzievius pakāriāt.

KAZYS.

Tai ką jie daro?

AGOTA.

Kū darā? In Dzeivā pliauškia. Itai, pamislij, nesenai buvā atvažiavjs, jų ti kākis iž Vilniaus, tai rasakinē prē svietā pradzių. Sakē, kū žemē iš karštā kamuoliā pasdarē. Tai, kap tau regis, išeina, kū ancikristas svietų sutvērē. I tep-gi vis. In kunigelių dažnai pasakā, kū brungiai ima. Sakā, anies bažnyčiān neina i nesizėgnāja.

KAZYS.

Tai šitaip. O ką dar jie daro?

AGOTA.

Suvejāsi, kū anies darā. Nesakā gi man. Ale, kap aš misliju, tai piauniai negerais darbais asiima, kad kunigelis keikia.

MARIJONA.

(Ieina) Nu, tai jau.

AGOTA.

Gražiai-giau prisrūdei, i su bryteliu. Da dabar kap miestava, suvisu.

KAZYS.

Maža laiko liko, skubėkime. (Visi išeina).

11.

Po ilgos pauzos įeina Juozas, uždega šviesą.

HANKA.

Vienas čia gyveni?

JUOZAS.

Ne vienas, bet nesibijok, jų nėra ir greit negriš. Mes vieni kitiems netrukdom.

HANKA.

Pas juos irgi viešnios ateina?

JUOZAS.

Kokios viešnios?

HANKA.

(Rodo į save).

JUOZAS.

Ne. Kas ten pas juos eis.

HANKA.

Seni?

JUOZAS.

Neseni, bet šiaip kerėplos.

HANKA.

Gražūs?

JUOZAS.

Ką čia mes apie juos kalbėsime. Aš tau nepatinku?...

HANKA.

Patinki.

JUOZAS.

Tai eikš arčiau. (Traukia ją prie savęs).

HANKA.

(Žiūri jam į akis). Pabučiuok mane.

JUOZAS.

(Bučiuoja į veidą).

HANKA.

Dar, dar kartą.

JUOZAS.

Kokios gražios tavo lūpos. (Pasisodina Hanką ant kelių).

HANKA.

(Apkabina Juozą). Ach! Tu mano saldainėli, mano marinuotas grybeli, ar myli mane?

JUOZAS.

Myliu.

HANKA.

Labai?

JUOZAS.

Labai.

HANKA.

Tu mano lietuviška meškute. Nori mane pabučiuoti į lūpas?

JUOZAS.

Nebijai?

HANKA.

Ne. Nuo bučkio juk nenumirsiu.

JUOZAS.

Gera! sakai. (Bučiuoja). Tu mano nepasotinama! j!

HANKA.

Daugiau jau nereikia. (Pašoksta). Aš noriu pašokti. Paleisk patefoną.

JUOZAS.

(Tingiai atsikelia ir eina prie patefono).

O ką? (Abudu renka plokšteles).

HANKA.

O, Havajų valsą! (Patefono muzika).

JUOZAS.

Kad taip su tavim pakliūti į tokią Havajų salą.

HANKA.

Norėtum?

JUOZAS.

Su tavim visur (šoka dainuodami).

JUOZAS.

Na, bet dabar jau neištrūksi, neleisiu tavęs. (Bučiuoja).

12.

HANKA.

Leisk, leisk, ką darai! (Neva ginasi, bet pati glaudžiasi) Juozai, nereikia (apkabina jį) Ach tu mano... (duryse pasirodo Agota ir Marijona).

MARIJONA.

Cetu!e, tã paci!

AGOTA.

Niau - gi tã paci, nedaverkinę. Iš kur anas jų pažįsta.

KAZYS.

(Išėjęs, sulaiko patefoną).

HANKA.

Ach! (Į Juozą) Begėdis, melagis! Lietuviška aferma! (Išbėga).

13.

AGOTA.

(Paskui ją). *Ė* tu kvarabine, kad tavįs i žeme!ė nenešiāt, itākia paleistuvė (Į Juozą). I tu su ja Vat tau i studentas! Aš kap užvydau jį su mergu, kitu pusi ulyčiās ainunc, tai i dasmislijau, kã namã vedas.

MARIJONA.

Gera! mãma i sakė, kã tu mani apjuoksi.

III VEIKSMAS.

(Telyčėnų pirkia po kelerių metų).

1.

JUOZAS.

(Gimnastikuojasi) Viens, du, trys, keturi... Viens,

GRASILĖ.

Pameč, vaike, pameč! Tėvas įneis, tai i vė bus
zaunijimā. Tai, vaikel, itai vis až tavā galvās iciek
skalų pridarēm. Tėvas širdzijas.

JUOZAS.

Atiduosiu.

GRASILĖ.

Kuom jau tu ataduosi, kad ẽ pač turėtum.

JUOZAS.

Tai ką, manot, aš visą gyvenimą sėdėsiu namie?

GRASILĖ. (Skuta bulves).

Ė kur dėsies?

JUOZAS.

Viens, du... Viens, du...

2.

(leina tėvas).

TĖVAS.

Sarmatās tu neturi! I vė su tuo gimnasciku asi-
dėjai? Aitum va malkās prakapācie, tai niekākių
gimnascikų nereikt.

(Atsisėda).

JUOZAS.

TĖVAS.

Cinginiā kavalkas, nei in tavi mākslas lipā, nei
darbas, kap in žmāgų. Gerai svietas i sakē, kū iž
tavįs niekā nebus. Kas tau, juokai musi? Itākia ga-
spadārystē raspūstēcie! Skālāsun inlindām. Aš, kap
gerājam, paskuicinius skatikus sukišiau, ē anas, regi,
kap mākēs. Vilkā bilietų gavįs, atvažiā in tėvų ga-
tavās duonās valgycie... Ot tau i doktārius!

GRASILĖ.

Va tai tėvas... Nu kap tau ne sarmata, savā
cikram vaikui duonās kųsneliā pastarycie? Kad ne
tu, tai ite būtų neišeji. Paklausei Agātās liežiu-
veliā, pripliauškē atvažiavus, kas buvā, kā i nebuva.

TĖVAS.

Praudų pliauškē. Kad aš žinājis, kū anas ite
mākysis, tai būcia ažkinkis akēcian, tedu acinārēji
būt visākių šlekcianų. Pasdabā, regi. Baltų runkų
nesnāri prie darbui sutepcie. Gimnascikās jam reikia.

GRASILĖ.

Nu tai kā tu dabar iž jā nāri? Mākēs, mākēs,
ē dabar ais prastā darbā darycie?

TĖVAS.

Ais, kap gerasiai, nēr kadu pānaucie. Išmākei—
giau sūnelį, nēr kas sakā.

GRASILĖ.

A ne aš viena mākiau. I tau būt geriau, kad
doktārium būt buvįs.

TĖVAS.

Man ti maža gėrytē, anas až mani dzirvān
būt nejis. Ė duonās aš i pač sau asikrutu.

JUOZAS.

Nesuprantu, ko tėvas iš manęs nori? (Juoza
paima futbalą). Man jau nusibodo jūsų amžini barniai.

TĖVAS.

Nepasdabāja barniai. Tu sakai...

GRASILĖ.

Ė jau tu, tėvai, suvisu ažgrauši berniukų. Gana
jau svietas jam gyvinć neduoma, dā i tu. Nē tu,
Juoza, jau až pūstēs asijēmei? Padeć, nenasrugai—
giau tėvui.

JUOZAS.

Sportas reikalingas žmogaus sveikatai. Tėvas
dabar irgi kitaip atrodytum, jei iš jaunų dienų būtum
gimnastikavęs. ((Pompuoja futbalą).

TĖVAS.

A, kad tavi pranciai! I kur dabar tavā uturka
dera? Gana jau man dārbas kaulus išgimnascikujā.
Palau, nuvarysiu aš tavi pavasarį dzirvānų plēšcie,

net tavā bumbūlai iz kaktās išlys, isigimnascikuisi. Nepasdabāja barniai! Gerai, kai tau galva nesāpa, ē kas bus su skālām? Kuom mākēsme? Siuncia i siuncia vis naujas poviestkas. Reikē dabar tau itā pūsle pirkcie? Maža dā tu be jās pinigų išmātei? Vilniuj iciek skālų palikai...

JUOZAS.

Dėl mano skolų — nesirūpinkit. Gausiu skaityklos vedėjo vietą ir visas skolas atiduosiu.

TĖVAS.

Duos ti tau kas skaicyklų, itākiem cinginiui.

JUOZAS.

Žinoma, gausiu! Pažiūrėsit, kaip gerai gyvensiu.

GRASILĖ.

(Linksmi). Tai tu dā vilies, ē aš jau suvisu vilcies nustau. Kai iz tavā mākslų niekā neišejā, tai jau i aš pamislįjau, a ne geriau būt, kad apsiženytum i asijimtum až žemės.

TĖVAS.

Ais ti katara dabar až jā.

JUOZAS.

To, tai jau nebus. Aš prastos mergos nevesiu.

TĖVAS.

Tau, regi, kad tākia paci cinginē, kap tu, tai mēcytūt abu pūsļi, ašlaiman įsineši. Va, Marijānās su Pranuku, jau untarų ažusakų nedėliāj šaukē.

GRASILĖ.

Kas ti, kū ažusakus šaukia, ē kad Juozupas nārēt, tai nā šiundzie mest Pranukų.

JUOZAS.

Žinoma.

TĖVAS.

Pamažu, pamažu. Dabar jau gal nemest. Kap grįžā iz Vilniaus, tai kap runku atajēmē. Gal jau gerai insdēj.

3.

ADOLIUS. (leina).

Dėdziū, starasta atā, liepē visiems vyram susrinkcie.

TĖVAS.

Vē jau, gal, kākių navinų atanešē. Reikia aič. Tai tu nesėdzy cia, nesbāvyj, pamačyj Adoliui mal-kās skaldzycie. (Tėvas ir Adolius išeina).

4.

GRASILĖ.

Tai, sūnell!... Itai vis Agāta su liežiuvėliu padarē, kad jų karščinē. Visus metus prē tavā mākslų svietui uturā. Kiek aš prikinciau... Dā i dabar neturiu kur akių padēcie. Kadu nenuveinu bažnyčian, tai, dā i dabar, iz visų pakumpių bābās pirštais badā, sakā: itai-gi tā, katara sūnų in doktāriaus mākē, ē anas nuvē šunim šėkā pjaucie. Mislįi, labai man saldu itākių uturkų klausycie? E tėvas, tai man suvisu ažpieluis.

JUOZAS.

Mama, kaip jums nenusibosta kasdien man pamokslai sakyti? Ir vienas ir kitas, kaip susitarę. Imsiu ir vesiu Alksniūtę! Tada be jokios malonės mokslą baigsiu.

GRASILĖ.

Sūnel, *ē* ait-gi ana až tavįs?

JUOZAS.

Aš manau. Tik aš nenoriu dar vesti.

GRASILĖ.

Ē kāde, gerai būt, ana - gi itākį daiktų turi... (Patylėjusi). Aik, aik, vaikel, malkās kapācie, *ē* tai tėvas atajįs vė bumbaras.

JUOZAS.

Gausiu skaityklą, tai tiek jūs mane ir matysit. Pažiūrėsi, mama, ir vėl žmonės pavydės tavo sūnui.

GRASILĖ.

Ē jau tu, kacinel, šidziji gal iš manįs senās.

JUOZAS.

Na, pažiūrėsim.

5.

GRASILĖ (Plaudama bulves).

Pavydes, pavydes... Vis jau ne tāt!

KAZYS (iena).

Sveika, tetule! Kaip gyvenate? Ar namie Juozas? (Siekia bučiuoti ranką).

GRASILĖ.

Nereikia, nereikia, šlapjās. (Neduoda rankos). Prie sutemai, tai i nepažįstu.

KAZYS.

Na jau, Kazio, Juozo draugo, nepažįstat?

GRASILĖ.

Sakai! *Ē* aš i nepažinau. Tai prisėdž-gi, prisėdž, vaikel. Juozupas išē cia kur, greita atais. *Ē* tu, vaikel, iš kur dabar aciradai? A iš tātā atvažiavai?

KAZYS.

Iš Vilniaus. Aš jūsų kaime skaityklą vesiu. Užėjau pasisveikinti.

GRASILĖ.

Tai nusvelk, nusvelk, vaikel. Regi, nesviltas svecias!

KAZYS.

Kaip Juozas gyvena? Nevedė dar?

GRASILĖ.

Nu jau, nie.

KAZYS.

O gal mano vesti?

GRASILĖ.

Ak aš nārēcia...

KAZYS.

Ką dabar Juozas daro?

GRASILĖ.

Ką darā? Niekā nedarā? Nuspirkā, va itų pūs!j, tai kai duoma, tai duoma gimnascikuicies.

KAZYS.

Matyt, Juozas gerai jaučiasi...

GRASILĖ.

Nelabai. Girdėj-gi gal, kū Juozupā mākslās šunim in uodegās nuvė, tai tākis ti i gerumas. Dabar reikia darbas darycie, ē nesnāri. Ē žinai-gi mūsų tėvų. Pač-gi a isimākei?

KAZYS.

Baigiau. Dabar atvažiavau į kaimą dirbti.

GRASILĖ.

Tai kap cia išeina? Mākslus pabaigjs ūlyčian atvažiavai? Kai ite, tai iškada kū i mākeis.

KAZYS.

Ar tetulė manai, kad tik tam ir mokiaus, kad mieste vietą gavus? Aš kaimo nesibaidau.

GRASILĖ.

Ē maniškis, kai mākės, tai vis uturdavā, kū miestu gyvins. Dā mislijau, maž i aš, na in senų dzienu, miestan nuvažiuosiu. Sakiau, maž papānausiu až sūneliā galvās, ē, regi, kap išē.

6.

(leina Juozas).

JUOZAS.

Ką aš matau, Kazys!

KAZYS.

Sveikas Juozai! (sveikinas).

JUOZAS.

Seniai matytas, kaip atsiradai? Kas pas tave girdėti, pasakok!

KAZYS.

Gavau skaityklą jūsų kaime.

JUOZAS.

Seniai?

KAZYS.

Tik ką grįžau iš Vilniaus. Atvežiau tau pirmininko laišką.

JUOZAS.

Duok greičiau!

GRASILĖ.

Tai jau, gal, lakštelis prė skaicyklų. Nu va i isipildė tavā nārai. Tai ką rašā. A tālī išvažiuosi? Regi, ē tėvas sakē, kū negausi. (Juozas tyliai skaito).

JUOZAS.

Netrukdyk, motin, geriau paruošk ką nors valgyti, Kazys išalkęs.

KAZYS.

Dėkui, aš nenoriu.

GRASILĖ.

Ė-gi tu, reikia. Ainu. Itąkių linksmy navinė! atavežei (I Kazi). Per mus jau suvisu negėrytė! Skėlų kiek turim, i tep-gi negražu. Mākės, mākės i sėdzi namie. Svetas juokias. Dzėkui giau tam pirminkui, labai greita atasiuntė.

JUOZAS.

Ar tu nenustosi, motin!

GRASILĖ.

Nė kā-giau širdzijies? Tu per mani-gi jau svetelis. Tai tavā galvelė nujautė, kū nereiks darbas darycie, ažtai tu su gimnasciku i bāvydavais... (išeina)

7.

KAZYS.

Na ir ką?

JUOZAS.

(Piktai) Nieko. Maniau gausiu skaityklą--nedavė.

KAZYS.

Nedavė?.. Kodėl?

JUOZAS.

(Nervingai vaikščioja). Girdi, esu turtingas, turiu žemės, galiu ūkininkauti... Aš be jų žinau, kad galiu ūkininkauti.

KAZYS.

Aš norėčiau turėti tavo ūkį, tada daug daugiau galėčiau dirbti.

JUOZAS.

Aš jau negaliu čia ilgiau būti. Įsivaizduok sau: nuo ryto iki vakaro tėvas neduoda ramybės su savo pamokslais, motina irgi pasislėpusi dūsauna, o mūsų tarnas, Adolius, visai nepakenčiamas pasidarė. Nuolat šaiposi, ironizuoja. Pažiūrėsi, nusivilsi kaimu. Čia žmonės nė kokios pagarbos nereiškia inteligentui. (Patylėjęs). A, kas čia reiks dabar daryti! Nors imk ir pasikark...

KAZYS.

Nesikarščiuok! Surasi išeitį.

JUOZAS.

Gera tau kalbėti (atsisėda). Na, o kaip tavo studijos?

KAZYS.

Baigiau.

JUOZAS.

Baigėi... Ir pasiūlė tau skaityklą? Ką, ar netiesą Stasys sakė? Lakstei lakstei su referatais ir paskaitomis, o tau ir vietos Vilniuje nesurado. O ką dabar Stasys daro?

KAZYS.

Stasys? — Džiaugiasi jauna žmona.

JUOZAS.

Kokia žmona? Ką tu čia kalbi?

KAZYS.

Tai tu negirdėjai, kad Stasys Alksniūtė vedė?

JUOZAS.

Stasys Ona?

KAZYS.

Taip. Jiedu labai gerai įsitaisė. Jis gavo vietą, ji irgi dirba. Stasys jau baigė mediciną.

JUOZAS.

Onutė išėjo už Stasio?

KAZYS.

Šios dienos laikraštyje yra pasveikinimas (nori surasti laikraštį, Juozas numoja ranka). Tai ką, tu persiimi?

JUOZAS.

Buvau tikras, kad ji manęs lauks.

KAZYS.

Po to visko dar tikėjaisi?

JUOZAS.

Tikėjausi.

KAZYS.

Be reikalo. Aš seniai jau jaučiau, kad tas Meška ją pagriebs. Na ką, ji gerą vyrą turės. O, Stasys padarys karjerą. Jis dabar jau dedasi veikėju.

JUOZAS.

Materialistė! Diplomas suviliojo. O tokia idealistė rodėsi... E, visos jos tokios.

KAZYS.

Žinai, rimtai jos gaila. Galėjai ją vesti ir mokyti. Ji gerai uždirba.

JUOZAS.

Kartais aš ir pats apie tai galvodavau.

KAZYS.

Taip. Tai aš tau nemalonas naujienas parvežiau.

JUOZAS.

Ponia Stasienė... Matai, įsižiūrėjo! Įsivaizduoju, kaip ji po metų raudos.

KAZYS.

Taip manai. Kodėl?

JUOZAS.

Ką jis gali duoti moteriai, toks lepšis? Nuobodus, negražus... Tur būt Onutė labai verkė už jo eidama?

KAZYS.

Priešingai, vestuvėse buvo labai linksma. Žinai, jinai siuntė, juokaudama, tau labų dienų. Onutė nekaip tave mini. Matai, tau irgi neį gerą išėjo visi tavo flirtai.

JUOZAS.

Ir tu suidiotėjai jau.

8.

(Ieina Adolius).

ADOLIUS.

A, svečių yra.

KAZYS.

Sveikas Adol! (sveikinasi).

JUOZAS.

Mūsų Adolius dabar didelė „Štuka“ pasidarė,
beraščiams kursas veda.

ADOLIUS.

Tavi ažuinau.

KAZYS.

Na, tai papasakok, ką tu čia darai.

ADOLIUS.

Ką ti aš darau. Juozupui nepasdabāja, kūr
nedėliam kaimynam laikraščius paskaitau.

KAZYS.

Kaip tik gerai, labai gerai!

JUOZAS.

Gerai! (ironiškai) o mano tėvas už tai jam algą
moka...

KAZYS.

Tai tu neprisidedi prie kaimo švietimo?

JUOZAS.

Na, ne. Dirvonai nepradėti plėsti, džiaukis,
bent darbo turėsi. Mūsų kaime tokio apaštalo, kaip
tu, nebuvo, Adolius tik mėgina kiek.

ADOLIUS.

Tai ką, per mus skaityklų vestė?

KAZYS.

Taip, atvažiavau.

JUOZAS.

Matau, kad jūs čia kalnus griauti ketinate...

ADOLIUS.

Kas ti mum kalnai, muzikā runka kieta, kad
cik būt kam kerucie, tai daug padarytum... Kalnus
kap kalnus, ē kelmus kākius, papuvusius, tai su
šaknim išrautum; dā i in laužā sukrautum.

KAZYS.

Matai, aš visada sakydavau, kad kaime dau-
giausia lietuviškumo, tik reikia mokėti išjudinti
kaimietį. Važiuodamas skaityklon numaciau jau
darbo planą. Reiks surengti sistematišką paskaitų
kursą. Pradėsime nuo garbingų Vytauto laikų. Nušvie-
sim mūsų tautos didvyrių darbus, kovas... spaudos
draudimo laikus, rusų priespaudą ir prieisim prie
pabudusios tautos, prie naujai atgimusios Lietuvos.
Atvažiavęs į kaimą jauti žmogus, kad čia viskas
sava, artima, gražu, lietuviška.

ADOLIUS.

Sava, gražu! Baisu, kad i pānui nebūt gražiās
citai lietuviškās juostelės, ē nesmirdēt, ulyčiniā žmā-
gaus sukriautį nuo prakaitā trinciai.

JUOZAS.

Kam jie kvepia. (Motina įneša valgius. Adolius išeina)

GRASILĖ.

Prašau ažusta~~ten~~, sveteli.

KAZYS.

Dėkui, tetule! Skubu. Žadėjau greit pareiti, aš tik trumpam užbėgau. Viename kaime gyvendami dažnai matysimės. Ten žmonės susirinkę, tur būt, jau laukia manęs.

JUOZAS.

Matau, kad tu čia visai rimtai manai kalnus griauti. Ar tik nenuėisi Stasio pėdomis. Gaila, kad kitos Alksniūtės nebeliko!

GRASILĖ.

Ė kas čia dabar pasdarė? Kąde jūs, kai susbarį? Kur aini? Kap jau tep išeisi neperkundįs.

KAZYS.

Dėkui, neturiu laiko.

GRASILĖ.

Tai kap dabar bus?

JUOZAS.

Na, jei skuba, tai ką darysi...

GRASILĖ.

Ė-gi tu, vaikel, man senai sarmatų darai.

KAZYS.

Sudiev, tetule. Lik sveikas, Juozai! (išeina).

10.

GRASILĖ.

Nė itai, kas dabar jums pasdarė. Galima-gi ite? Tas jam, kap gerąjam, dą lakštų iš Vilniaus atavežė... I ką tu asipurkštavai ite? Maž jeigu jau negeruoju kas?

JUOZAS.

Nesuk man, mama, galvos!

GRASILĖ.

Ė aš dą sakiau maž per mus gyvins. Regi, sūnau, i tavą gerieji dabar nelabai glaudzias. Ė būdavą, tai jūs neaciuturdavāt. Pralinkė jau anas tavi, aštai i nesuderat.

JUOZAS.

Mama, pasakyk geriau, ar tikrai Marijonos antrą užsaką šaukė?

GRASILĖ.

Kap-gi, šaukė, šiūnedel.

JUOZAS.

Tai ji tikrai už Pranuko eina?

GRASILĖ.

Nė tai kap, juokais asirašė?

JUOZAS.

Hm.. Aš noriu ją vesti.

GRASILĖ.

Tu? Ak merga prasta, ale prie skatikui. Kai su tavā mākslu niekā neišejā, tai daba, maž i gerai būt. Ale Razalka tedu, iš piktumā, duncim mani sukrimst.

JUOZAS.

Tau, mama, tai vis Razalka galvoje.

GRASILĖ.

Nē tai kap. Ite ana mani in visā svietā apskalavā... Ē kū misliji, vaikel!... Žemj iz pusēs ažduotūt, ana-gi paci gāspadinē dabar. Ē tu maž skaicyklų netāli kur gausi, skālas apmākēste i gyvinste, kap pānai. Nereiks tēvā lāskās dabācie.

JUOZAS.

Bet kur aš su ja susitiksiu? Reikėtų pakalbėti. Pas ją amžinai dabar Pranas sėdi; nuėjęs galiu surasti.

GRASILĖ.

Ak jaugi, ē ana in mus neatais. Maž man in jų pasėjėcie?

JUOZAS.

Mama man tik reikalus sugadinsi. Ji ant tavęs pikta. Atsimeni, kaip ją koliojai?

GRASILĖ.

Nemislijau-gi kū tau prireiks.

JUOZAS.

Ką darysi, reikia gelbėti ūkis.

GRASILĖ.

Jau žinau, pasbėgėsiu in Agatų... Nā ana in manjs neturi lāskās, ale va nunešiu stāmenelius, tai maž aciļeis.

JUOZAS.

Tai ką sakysi ten nuėjusi?

GRASILĖ.

Kų sakysiu? Nē-gi kū ti aš sakysiu, pasiutursme.

JUOZAS.

Pasakyk Agotai, kad pakviest Marijoną pas mus.

GRASILĖ.

Tai tu pasėdzy namie, kāļei kas, ē aš bėgu daržais. (Išeina).

11.

(Kurį laiką Juozas vienas scenoje, vėliau įeina Marijona).

MARIJONA.

(Duryse). Vienas namie?

JUOZAS.

Labai laukta ateini. Tik ką kalbėjausi su motina apie tave. Nuėjo tave pakviesti. Susitikai gal?

MARIJONA.

Aidama ūlyčiu, užsydau jų ainunc daržais, ē tėvas tavā, regiau, in starastų nuvė, tai i ažbėgau pasiuturcie su tavim vienu.

JUOZAS.

Tai ką, girdėjau eini už Pranuko?

MARIJONA.

Ainu.

JUOZAS.

Matai, Marijona, aš ilgai svyravau, bet pagaliau nutariau vesti tave. Jaučiu pareigą. Tu esi tiek daug gero man padariusi. Žinoma, aš galėčiau turtingesnę ir gražesnę žmoną gauti, bet... Tu tiek metų manęs laukei.

MARIJONA.

Regi tu jį, ką anas išmislijā. Kai vyļeis doktārium bucie, tai tedu, nei tau, nei tavā māmāi manīs nereikē, ē dabar jau prisgadzijau. Regi, aci minē kacinās lašinius, ale pā čēsui. Dabar man tavīs nereikia! Aš ne tā in tavi atajau. Ataduo man visus pinigus, ką tau siunciau, ba sūdan duosiu. Aš visas kvitancijas i sviētkus turiu. Agāta pirmā bus.

JUOZAS.

Ar tu nejuokauni?

MARIJONA.

Nejuokaunu! Tai sakai, gražesnį anas gaus. Ē katarā-gi dabar aš tavīs ais? Alksniūcia išteke, i aš teku. Tai dabai, ataduo man visus, lyk paskuiciniui skatikui.

JUOZAS.

Nerėkauk! Aš tavęs neprašiau pinigų.

MARIJONA.

Neprašei, ale prisiuturinėj, ē aš, kap gerājam, sukišiau 120 zlotų. Acimeni 30, kai važiavai, tedu tais metais in Kalėdų, ē paskui...

JUOZAS.

Gana, gana ten skaičiuoti! Bartis atėjai pas mane?

MARIJONA.

Nesbarcie, ale pasakycie, kū sūdan duosiu. Da i Pranukas su Razalku tų sakā, kū aš durna būsiu, kad tavīs neinkliudzysiu.

JUOZAS.

(Piktai pagriebia ją už rankos) Ar nenutilsai?

12.

(Ieina Grasilė)

MARIJONA.

Da jau nesmuši-gi gal. Aš dā, kap gerā, ne-nareu niekam sakycie, kad neapjuokē i tavā tėvui sarmatās nepadaryč, ē anas, regi tu man! Dabar visa parapija žinas. Ryt Tverečiun su Pranuku važiuosiu, tai ažjāvisiu policijai. Duncysuj tu man tuos 120 zlotų atneši. Dā i laikrašcin paduosiu. (Išeina).

13.

JUOZAS.

(Sau) Policijai praneš, susidėk su tom bobom! (nervingai vaikščioja).

GRASILĖ.

Kas pasdarē? Nenāri? Ē aš iž Agātās. Kap ana atā? Sakei jai ką? Nenāri aicie? I Agāta labai nenārām nuvejā in jų. Aš dā i pamislijau, maž i neis... Tai dasgyvenām. I ką dabar tėvas pasakyt, kad sužināt? I Marijāna neina, i skalų pilna, kap i išbrisme...

JUOZAS.

Čia galima pasiusti, o jūs dar su ta Marijona į akis lendat. (Pasiremia ant stalo).

GRASILĖ.

Tai jau nesmarkacyj, vaikel, kai gavai skaicyklų, tai vis kap pragyvinsme.

JUOZAS.

Negavau jokios skaityklos!...

GRASILĖ.

Negavai?! Nu tai dabar jau galas, tėvas mus suvisu sues.

14.

(Ieina Agota, atsisuka į duris ir pabarškina).

AGOTA.

In pānus ainunc, sakā, reikia pabarškincie. Tegul bus pagarbintas. Buvau-gi per Marijānų. Kur ti dabar Marijāna ais, cik išsijuokė! Liepė pasakycie, kū ana dabar i tāt pusēn nenāri dabācie. Tai va, kaimynel, regi kā suslaukei... Išmākei-giau! Aš nekartų sakiau, kū neperšākus per upelį nesakai op! Ale i gerai tau! Labai jau aukštai nāsį rietei.

GRASILĖ.

Aik, aik, kaŧe, nelājus. Itai aŧ tavā lieŧiuviā Juozupas sēdzi. Atvaŧiavus iŧ Vilniaus, lakiai, lakiai, lieŧiuvi iŧkārus, net svietas pradē tėvui akysun lysiē, tai i liepē vaŧiuocie vaikui namā.

AGOTA.

Tai tu dā man dzēkui pasakai, ē tai būt visų jūs gaspadārystį in mergų Vilniuj praŧeidįs. Reikt tedu tarbas prisriŧusiems ŧebruicie aiē.

JUOZAS.

Eik iš čia, Agota, nerėkavus.

AGOTA.

I doktārelis aciŧaukē, kū-giau kažnā liečysi?

GRASILĖ.

Vat-giau gerā aciradā, net mūs gaspadārystēs paŧkadujā.

AGOTA.

Drųsiai ne tavįs ŧkada pasdarē. Kad ne tu, aŧ būcia itų namų gaspadinē buvus. Primānijai manā Jānucį trim ŧimtais rublių.

GRASILĖ.

A nustāsi tu, kaŧe! Kai paimsiu ŧluotų, tai tavā net kudlās parūks.

AGOTA.

Per ŧluotų du galai.

GRASILĖ.

Cikrai, Aga, duosiu galvān.

AGOTA.

(Iŧeidama). Atmānijai manā Jānucį, aŧtai dabar va kā suslaukei; sulauŧiau ŧvakeŧį, kai vinčią jēmēt... Deltā nenuvē manā apiera in vēja. (Iŧeina).

(Kieme šuo loja, Agota, eidama palange, kalba). Paskalysi tu, paskalysi šuniā balseliu dā nekartų až manā ašaras.

GRASILĖ.

Tai regi, sūnel, kā suslaukēm. Jau i Agāta akysun žeria. Kad ē tėvas nesužināt, kū prašēm jų su Marijānu pasiuturcie.

JUOZAS.

Ne tik tėvas, bet visa apylinkė dabar žinos, kad Marijona už manęs neina. Reikėjo su ja susidėti.

16.

(leina tėvas).

TĖVAS.

Su kākiais reikalais dabar Agāta cia lundziāja?

GRASILĖ.

Su reikalu buvā atajus.

TĖVAS.

Žinau aš jūsų reikalus. Tā rākdama nuvė per visų ūlyčių, ē icie jau likį nāsis nušėidį sėdzi.

JUOZAS.

Aš jau negaliu ilgiau gyventi. Jūs mane, tur būt, į kapus norit nuvaryti.

GRASILĖ.

(Prieina prie Juozo) Nesgraudzin, vaikel, kā tu dabar? Dā aš cia gaspadinė, kālė gyva, tai tavā plaukas nuo galvās nenugrius.

TĖVAS.

Da gal jau dabar kitep bus. Gana jau tu prigaspadāriavai, sūnų pānu mākýdama. Itai vė vekselius atasiuntė (rodo) Aš dabar jus paimsiu: i māmų i sūnelį savā runkāsun. Gana jau kū kinciau pusį viekā. Nenāreu armideriā namuos kelcie... Cypste kap pešės dabar per mani! Išvarysiu aš jūsų pānystį.

GRASILĖ.

Tai kū, aš darbā nedariau? Visų viekų lėkiau i lėkiau.

TĖVAS.

Paci tai lėkei, ē sūnų cinginiauc mākei.

GRASILĖ.

Nāreu, kad jam nereikt jau ite krutėcie.

TĖVAS.

Krutes. Ne tam, žman, reikia vaikas mākýcie, kad in savā kaklā daugiau pānų pridaryć. Kur itai padabna! Jau kū anas pasmākė, tai tėvų darbā negali darycie i sermėgās sarmacijas. Išvarysiu aš jums ituos kozirius! Mākýcies cingė, žinā citai pas-kui mergas vejācijas... Iciek pinigų razlėidė! Ne itā-kiam skystūnu i mākýslas. Aš dabar paimsiu tavi in mākýslų (grāso) Numausi tu pānskas piršcinešes. (I motina) Itai vis tu kalta, kū sukāliečijai ite vaikų augindama. Pānā nepadarei, ē mužikų sugadzinai. (I Juozą) Tai kā stāvi? Marš šiečkās piauć!

(Uždanga)

